

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Skissande

Ett verktyg för idéutveckling

Alija Isanovic

LAU 370

Handledare uppsatsskrivning: Beatrice Persson

Handledare gestaltning: Mattias Gunnarsson

Examinator: Anna Carlsson och Henric Benesch

Rapportnummer: HT11-6030-02

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Skissande – ett verktyg för idéutveckling

Författare: Alija Isanovic

Termin och år: Höstterminen 2011

Kursansvarig institution: (För LAU 370) Sociologiska institutionen

Gestaltningshandledare: Mattias Gunnarsson, Nike Nilsson

Uppsatshandledare: Beatrice Persson

Examinator: Anna Carlsson och Henric Benesch

Rapportnummer: HT11- 6030-02

Nyckelord: inkubation, metamorfos, abstrakt, konkret, perspektiv, inlärd bild

Sammanfattning

I föreliggande examensarbete har jag försökt fördjupa mig konstnärligt och teoretiskt i skissande med avsikten att lyfta upp de viktiga momenten som sker inom skapandeprocessen. Mitt syfte var bland annat att använda skisser som ett verktyg i sökandet efter nya idéer men också som ett pedagogiskt verktyg inom ramen för de praktiska skolämnena (bild och slöjd). De metoder jag använde mig av är litteraturstudier, egna och andras skisser, bloggdagbok på Internet (fotomontage) och gestaltungsarbete i form av en konstruktion (skulptur). Mitt letande efter nya idéer börjar med enkla, spontana skisser och så småningom omvandlas till mer konkreta föremål. Jag försökte synliggöra en metamorfos där ursprungliga tankar transformeras till en annan form och samtidigt får en ny dimension. Med tanke att mitt gestaltungsarbete handlar om en process, något som är öppet för vidareutveckling, var jag tvungen att konkretisera mina idéer genom en modell och på ett illustrativt sätt framställa mina tankegångar.

Innehållsförteckning	sida
1. Inledning	4
1.1 Källor och material.....	4-5
1.2 Bakgrund och problemformulering.....	5
1.3 Syfte.....	6
1.4 Frågeställningar.....	6
2. Metod	6
3. Teori	6
3.1 Mening och kontext.....	7
4. Avgränsning och disposition	7-8
4.1 Forskningsöversikt.....	8
4.2 Några centrala begrepp och definitioner.....	9
4.3 Skissande-en bakgrund.....	9
4.4 Konsthistorisk bakgrund (Surrealism).....	10
5. Gestaltningprocess	10-11
5.1 Ett letande utan styrsel.....	11
5.2 I det kaotiska ickevetandet.....	11-12
5.3 Växlande mellan det intuitiva och det rationella.....	12
5.4 Något konkret.....	12
5.5 Potens hos en skiss.....	12-13
5.6 Modellbyggandet.....	13
5.7 Inne i formen.....	13
5.8 Inkubation.....	14
5.9 Bakom porten.....	14
Inspirations källor.....	14-15
6. Sammanfattning	16-17
7. Litteraturförteckning	18
8. Bilagor	19-23

1. Inledning

I mitt examensarbete har jag fördjupat mig konstnärligt och teoretiskt i strävan att föreställa vikten av skisser och dess betydelse för en allsidig utveckling hos människa. Mina intressen för skisser och skissandet kan uppfattas som en del av min blivande roll som lärare i bild och slöjd. Under ett samtal med min handledare fick jag i mina tankar en idé att lyfta upp betydelse av skisser som ett viktigt moment i det kreativa skapandet. Detta kan också betraktas som en följd av mina observationer under VFU¹ som var en obligatorisk del inom lärarutbildningen. Det visade sig att skolelever inte begriper själva behovet av att skissa och inte minst att föreställa sina idéer och tankar så som vi vuxna önskar. Snarare blir det så att många känner en viss begränsning inför de första drag på pappret som tyder på osäkerhet och en rädsla att börja. Anledning till detta kan förklaras med faktum att skissande som metod inte var användningsbart i skolan i den mån som det står i nya läroplanen (Lgr 11).² Enligt läroplanen står bland annat att ” Genom undervisningen i ämnet slöjd ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att göra två – och tredimensionella skisser, modeller, mönster och arbetsbeskrivningar och hur de kan läsas, följas och kopplas till matematiska beräkningar.”³ Bild som ämne har en annan formulering av skissandet och inkluderar bearbetning av andra bilder och inspirationsmaterial som ett sätt att utveckla egna, framåt ledande idéer.

Mitt beslut att gestalta uppkomst och vidareutveckling av egna skisser och idéer var en utmaning som inte var möjlig att kontrollera och styra. De ursprungliga ritningar fick helt enkelt ett annat liv och krävde ett nytt engagemang vilket jag var tvungen att följa.

Under min gestaltungsprocess försökte jag problematisera och ifrågasätta skissandet som en spontan handling som uppstår som endimensionellt system och strävar fram till ett mångdimensionellt system. Det som jag ville fokusera på är en oändlig metamorfos av idéer som skiftar i olika dimensioner och sträcker sig från vanliga semiotiska tecken till mer konkreta former. Det var ett underbart äventyr som började någonstans i verkligheten och som själva utvecklingen fick en annan karaktär.

1.1 Källor och material

Under min gestaltungsprocess ökade också ett behov av litteratur som skulle ge möjliga svar på det jag ville undersöka. Det var framför allt en bok av Pirjo Birgerstam *Skapande handlingar* som gjorde ett stort intryck på mig med en tydlig översikt som berör skissandet.⁴ Boken riktar sig till alla som vill utveckla sin kreativitet inom skapande utbildningar men också som ett viktigt underlag för grundskoleelever. En annan rad böcker som har varit till stor hjälp är, Vassily Kandinsky *Om formens problem*, som innehåller en samling av författarens essäer och teorier om konsten, ett förhållande mellan abstrakt och ”äldre tiders” föreställande konst.⁵ Inom semiotiken Gert Z Nordström *Medier, semiotik, estetik*, som är skriven i

---

¹ Verksamhet förlagt utbildning

² *Läroplan för grundskolan, förskolan och fritidshemmet* (Lgr 11)

³ Lgr 11

⁴ Birgerstam, Pirjo (2000) *Skapande handling-om idéernas födelse*. Lund. Studentlitteratur

⁵ Kandinsky, Vassily (1995) *Om formens problem*. Polyfem Tryckeri

form av ett lexikon och hjälper till att analysera och tolka bilder som tecken.⁶ Boken *Surrealismen* av Fiona Bradley kommer också att ge lite hjälp när det gäller min gestaltungsprocess, särskilt med framkallningen av bilder och idéer som dittills inte var möjliga.⁷

1.2 Bakgrund och problemformulering

Eftersom mina inriktningar inom utbildning är bild och slöjd så tänkte jag att just skissande skulle bli lämpligt i både ämnena. Redan som VFU-student på Lärarprogrammet fick jag en ganska tydlig insyn om elevernas användning av skisser. Min fokus var riktad på elevernas behov av att skissa och använda dessa ritningar som ett sökande verktyg. Det visade sig att eleverna ägnar sig åt konkreta arbeten utan att tänka innan, något som utesluter att deras idéer mognar och resulterar något som eventuellt kan sluta på ett annat sätt. Att skissande intar ett viktigt moment i de kreativa ämnena är något som är formulerat även i Läroplanen för grundskolan (Lgr 11) där två och tredimensionella skisser anses som ett av kunskapskravets uppfyllelse. Enligt styrdokumentet läggs stor vikt vid elevernas självständighet och deras förmåga att använda skisser som ett sätt att kunna framställa sina idéer.⁸

Under min vistelse på olika skolor inom både bild och slöjd fick jag en stor mängd information som resulterade att jag kunde tränga mig in i en fördjupad undersökning med tanke att lyfta upp skissandet som ett viktigt verktyg för idéutveckling och inte minst ett viktigt moment i människans tänkande och skapande. Detta är en samling av olika intryck, minnen och tankar men också av livserfarenhet som lagrats någonstans i hjärnan där både medvetet och omedvetet dyker upp och manifesterar sig i form inspiration. Att kräva skissandet av skolbarn, särskilt grundskolebarn, inbegriper att dessa barn bör ha en perceptionsförmåga som matchar med vuxnas. En ganska förekommande fråga uppstår bland elever som inte fattar betydelse av förberedande ritningar: "Varför ska vi göra skisser"? Sett ur deras (elevernas) perspektiv är utveckling av skapande processen något som är onödigt. Det som händer är att många elever fastnar redan i början vid en bild eller ritning och "orkar inte" göra något annat. Är det brist på idéer eller ett tillstånd där man av någon anledning känner sig omogen?

Till skillnad av skolbarn, vi vuxna disponerar med ett mycket större förråd av informationer, erfarenheter och bilder. En ganska stor samling av olika erfarenheter, minnen, associationer och förväntningar, gör att vi har en annan tillgång när det gäller möjliga ändringar av skisser. Det är en företeelse som jag fick uppleva med avseende att jag gick genom en konst utbildning både i mitt hemland (Bosnien och Hercegovina) och här i Sverige. Mina förväntningar kring skissandet och dess tillämpning i skolverksamheten fick en annan dimension. Själva sättet att införa skissandet som ett verktyg i elevernas kreativa handlingar öppnade nya frågor och funderingar.

---

⁶ Nordström, Z Gert (2003) *Medier, semiotik, estetik-begrepp, metoder och kritiska texter*. Jönköping University Press

⁷ Bradley, Fiona (2000) *Surrealismen*. Förlag Sören Fogtdal

⁸ Lgr 11

1.3 Syfte

Syfte med examensarbetet är att konstnärligt fördjupa mig i ett letande efter möjliga lösningar när det gäller idéer och dess utveckling. Mina egna funderingar, diskussioner och konstnärlig gestaltning kommer delvis att belysa och besvara själva problematik kring idéutvecklingen. I mitt arbete kommer jag att beröra:

- inkubationstid, utveckling och metamorfos av egna idéer med hjälp av ett kontinuerligt skissande
- försöka förknippa mitt arbete med skolverksamheten och se till att skapa förutsättningar och former att jobba med liknande uppgifter i ämnena bild och slöjd.

1.4 Frågeställningar

Det är två frågor som kommer att dras genom hela arbetet i form av en rödtråd:

Hur viktigt är det att våga ändra något man vid första utkastet fastnar i?

Vad händer med skisser och idéer när man experimenterar (provocerar) med olika medier och material?

2. Metod

De metoder jag använde mig av i mitt arbete sträcker sig från egna och andra skisser, observationer, fotobilder (fotomontage), min gestaltningsprocess som innebär modellbyggandet samt en bloggdagbok på Internet (<http://bengtsforsalija.blogspot.com/>). Jag använde mig också av litteratur och Internet.

3. Teori

Jag kommer att använda mig av den hermeneutiska teorin som handlar om tolkning och förståelse av meningsfulla fenomen. Ordet ”hermeneutik” kommer från grekiskan och betyder utläggningskonst eller förklaringskonst.⁹ Vi människor som sociala aktörer har ett stort behov att skapa meningar och samtidigt hitta förklaring till dessa. En grundtanke inom hermeneutiken är att det vi ser eller upplever innehåller alltid en prägel av vissa förutsättningar. När man vill förstå en text eller ett svårbegripligt konstverk så är de alltid obegripliga mot den bakgrund som man själv tar med sig i förståelseprocessen. Alla människor har en viss förförståelse och fördomar som någon slags villkor att förståelse överhuvudtaget skulle dyka upp. Våra fördomar och förförståelse är egentligen utgångspunkt för kommande tolkningar. Faktum är att vi människor ser olika saker i en och samma ting och att tolkning av sådana saker formas av våra personliga erfarenheter.

---

⁹ Gilje, Nils & Grimen, Harald: *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Sid. 173

3.1 Mening och kontext

De skisser jag använde mig av innehåller en viss mening som skulle förklaras till omvärlden. För att förstå meningen med skisser och dess betydelse måste man också ha en viss förförståelse om den kultur vi lever i. Hela livet är skissande! Det handlar om planering och en annan närvaro till livet, utifrån det vi vet eller är vana vid. Frågan är bara hur skissande skulle kunna vara tolkningsbart ur ett annat kulturperspektiv där användning av förberedande bilder skulle uppfattas som onödigt. Med detta menar jag de isolerade folkgrupper som fortfarande existerar utan att ha något medel för bildligt förståelse av världen. Det existerar inte i deras kultur, inte i det bemärkelse som vi tror. Betyder det att vi är överlägsna mentalt eller handlar det om en landvinning som vår bildkultur har skapat? Förståelse av mina skisser och hela min skapandeprocess är möjligt om man förstår den kontext i vilken de uppstod.

Hur kan vi förstå verkligheten och hur kan vi tolka innebörden hos olika företeelser om vi utesluter kontext? Utan någon kontext och förförståelse skulle mina handlingar vara ytliga, meningslösa. Och inte bara mina handlingar. I boken ” *Methods & Theories of Art History*” av Anne D’Alleva behandlas hermeneutik och kontext just genom två bilder av New York World Trade Center som visar hur det såg ut innan 9/11-2001 och hur det kommer att se ut efter en modell som är utförd av en annan arkitekt. För dem som inte var informerade vad som hände med byggnader skulle dessa bilder tas med jämnmod eftersom bilderna visar en ändring i arkitekturstilar utan någon emotionell laddning. Om vi skulle koppla en kontext mellan dessa två bilder då skulle man få fruktansvärda associationer av en händelse som drabbade hela världen. ”Similarly, the Libeskind model for rebuilding the complex makes reference to the original Center’s architecture, and to the events of September 11, and so must strongly influence our view both of those destroyed buildings and of the tragedy itself”.¹⁰

Kontext är alltid situationsbunden så att tolkning av vissa handlingar innebär en förförståelse. Min konstruktion är ett resultat av mina skisser men också en övergång till mina vidare undersökningar. Min vistelse i denna area liknar en sagoresa som har mycket gemensamt med följden av de klassiska sagor vi är bekanta med. Tack vare en sagokultur som är förankrad i vår civilisation, förmågan att urskilja verklighet och fantasy underlättar i stort sätt förståelse av mitt äventyr.

4. Avgränsning och disposition

Skissandet är ett sätt att föreställa och förverkliga sina idéer och som sådant är väldigt utbrett i alla yrken som har med skapandet att göra. Mitt arbete är fokuserat på handritade skisser men också på andra metoder som gynnar idéutveckling som exempelvis modellbyggande, fotomontage och andra uttrycksformer.

Arbetet är disponerat så att jag börjar med några definitioner om skisser och dess betydelse när det gäller uppkomst av idéer. Därefter görs en presentation av min gestaltungsprocess med blogg inlägg som består av olika moment från skisser till tredimensionella konstruktioner och vidare till fotomontage och mina egna funderingar och reflektioner.

Arbetet innehåller många citat från litteraturen vilka jag anser som viktiga delar i själva gestaltungsprocessen. I sista delen av arbetet kommer jag att bifoga bilder som en

---

¹⁰ D’Alleva, Anne: *Methods & Theories of Art History*. Sid. 129.

slags dokumentation men också bilder av andras skisser och anteckningar. Förhoppningen är att läsare ska få en bättre översyn över arbetet och kunna följa mina tankar och arbetsmetoder.

4.1. Forskningsöversikt

Vad finns i litteraturvärden som berör skissandet? En stor del av litteraturen som behandlar skissandet är fokuserad på arkitektur där det finns mycket mer material än inom andra konst former. En översikt av följande litteratur som jag var inspirerad av och delvis använde i form av böcker men också elektroniska källor med en mer sammanfattande reflektion som behandlar idéutveckling:

Armand Björkman (1998) *Skisser och sånt*. En samling av essäer med många tankar om skissandet. Björkmans tankar kring skissandet och vikten av att samla bilder som vid senare tillfällen kan vara användningsbara genom att dyka upp ur vårt inre. Härmed kommer vi på själva begreppet ”inlörd bild” som Birgerstam nämner där människor lär sig av andras bilder. Björkman betraktar världen ur ett arkitektoniskt perspektiv med en stor betoning på handritade skisser. Hans kritiskförhållande till moderna skissmetoder där dataanvändning intar en dominerande plats inom arkitekturen är enligt honom (Björkman) en slags begränsning för skaparen men en generationsfråga också.

Birgit Cold (2008) *Skisser som samtale* (Norsk). En utpräglad skissare som använder skisser som ett sätt att uppfatta verklighet. Hennes mål med boken är att uppmuntra, vägleda och inspirera andra att skissa. Cold använder skisser som ett sätt att minnas. Med hjälp av skisser kan man bygga upp en repertoar av olika fakta som går att tillämpa i något skapande sammanhang. Enligt Cold, skissande innebär ett samtal, en evig dialog mellan det medvetna och omedvetna inom oss. Användning av olika tekniker inom skissandet gynnar idéutveckling och inspiration.

Vibeke Dalgas (2003) *Reseskisser – städer och landskap*. Fokus ligger på reseskisser med en kombination av både ritningar och texter. Hon uppfattar skisser och skissandet som ett arbetsredskap för att förverkliga och konkretisera sina idéer. Hon är fokuserad på skisser som uppstår i sambandet mellan hjärnan, ögat och en hand som är det bästa arbetsredskapet men utesluter inte även andra metoder. Användning av fotokameran kan komma enligt Dalgas bara i fall när skissen inte hinner inhämta tillräckligt. Att fotografera är inte samma som att skissa. Med skissandet skapar man en relation med omgivningen, man tolkar platsen och skapar ett personligt förhållande med.

Pirjo Birgerstam (2000) *Skapande handling – om idéernas födelse*. Boken handlar om skissandet och dess användning i kreativa yrken. En bra samling av både författarens och andras tankar kring skissandet. Det är ganska intressant att se hur andra människor tänker inför skissandeprocessen. Jag fick använda mig ganska mycket av denna bok, särskilt under mitt examensarbete.

4.2 Några centrala begrepp och definitioner

Inkubation, psykologisk term för tidsperiod under vilken ingen medveten ansträngning görs för att lösa problem, men efter vilken problemet går att lösa eller lösningen kommer närmare (Nationalencyklopedin, 2012).

Metamorfos (av grekiska *metamorphosis*, där ”*meta*” visar på förändring och ”*morphe*” anger /yttre/form, gestalt). Förvandling, förändring av form eller struktur. Begreppet har särskilt betydelse inom konst och kännetecknar en omvandling exempelvis inom formen (Bildanalys, 2006).

Abstrakt, av lat ”*abstrahere*”, draga bort, avlägsna. En abstraktion är ett resultat av att en konstnär i olika konkreta objekt i omvärlden ser en bildmässig systematik, utifrån vilken han kan komponera en bild, dvs han tar bort oväsentliga detaljer. I vanligt tal betecknas icke-föreställande konst i största allmänhet som abstrakt. Det relevanta begreppet för denna är snarare **konkret** (Bildanalys, 2006)

Konkret, föreställer en motsats till abstrakt (se abstrakt).

Perspektiv, av latinets ”*perspicere*”, se igenom. Studiet av att försöka återge optiska konfigurationer i rummet hör till de grundläggande problemen i konstens historia (Bildanalys, 2006)

Inlärd bild, förebild där inspirationskälla är andras bilder. Bilder som dyker upp medvetet eller omedvetet, som kan ligga till grund för skissens arbetsgång (Birgerstam, Skapande handlingar, 2000)

4.3 Skissande- en bakgrund

Om vi skulle definiera och förklara själva begreppet ”skissen” då har det enligt encyklopediska källor ett ursprung i antik grekiska språket och existerade under namnet ”*schedios*” vilket betecknar något snabbt gjort, nonchalant. Man använde ofta termen ”utkast” som efter sin karaktär kännetecknade något tillfälligt, ofärdigt.¹¹ Skissandet som aktivitet hittar sin lämplighet i alla kreativa situationer oavsett om det handlar om måleri, landskapsarkitektur eller det litterära skapande. I boken ”*Skapande handling - om idéernas födelse*” av Pirjo Birgerstam står att: ”Ett utkast är ett första försök till en större tankemässig skapelse”.¹² Skissande kan betraktas som någon slags sökande och letande efter något man dittills inte kände till. Är skissandet en resa i det okända eller innebär det en fortsättning av någon slags inre bild som skapare medvetet vill utveckla? Som en fortsättning av möjliga definitioner om skissandet står: ”Skissen omfattar en serie ihoptätade iakttagelser, handlingar, önskedrömmar, aspekter och allt möjligt som bidrar till de gemensamheter som ger skissen dess grundkaraktär”.¹³ Detta är frågor som var närvarande under hela min gestaltungsprocess och mina försök att hitta förklaringar resulterade med ett spännande äventyr.

---

¹¹ Birgerstam, sid. 22

¹² Birgerstam, sid. 179

¹³ Birgerstam, sid. 73

4.4 Konsthistorisk bakgrund

Surrealismen

I mitt gestaltungsarbete existerar en liten gnista av strömningar som drar sitt ursprung i surrealismen som ett konstuttryck. Det genomsyrade mitt arbete och hjälpte mig att hitta förklaringar och driva mitt projekt på ett meningsfullt sätt. Dess beskrivs kortfattat nedan.

Surrealism som konstinriktning uppstod efter första världskriget i Paris (Frankrike). Begrepp ”surrealism” lanserades som en möjlig förklaring som ”sanning bortom realismen” och manifesterade sig först inom litteratur och teater och senare med måleri och andra konstnärliga verksamheter. Ordet surrealism uppfanns av författaren Guillaume Apollinaire men lanserades först som en fullkomlig inriktning i det surrealistiska manifestet av André Breton 1924. Ett nytt uttryckssätt som hade för avsikt att beskriva ett kollektivt konstäventyr med Breton som karismatisk gestalt i centrum. Uppkomst av en sådan inriktning inom konsten hittar sin förklaring i en övergripande atmosfär som uppstod efter första världskriget både i konsten som i det västeuropeiska samhället överhuvudtaget. Surrealismens värld matchade bra med det omedvetna och underbara genom ett irrationellt och ologiskt förhållande jämfört det medvetna. ”Det underbara ansågs uppträda naturligt, på de ställen där förnuftets förbannelse ännu inte hade trängt in: barndomen, galenskapen, under sömnlöshet och drogframkallade hallucinationer, i så kallade ”primitiva” samhällen vilkas medlemmar ansågs ha närmare till sina insikter än till ”civilisationens” förfinade lärdom, och, framför allt, i drömmen, vars betingelser målarna försökte återskapa” (Bradley, 2000).¹⁴ Jag använde mig av surrealismen som en inspirationskälla för min gestaltning och försökte hitta möjliga förklaringar inom denna ram.

Surrealismens flykt från verkligheten med alla tillåtna medel anses som ett äventyr med oändliga möjligheter. Här kunde man kombinera och förbinda olika världar och motsägelser som annars inte skulle bli möjliga i den förnuftiga världen.

5. Gestaltungsprocess

I början var det så att jag tänkte skriva och gestalta något som har med skapande lust att göra. Min uppmärksamhet var fokuserad på det som enligt mina observationer var bristande i de kreativa skolämnena. Det var tydligt att betoning på skissandet skulle överbrygga denna klyfta och skapa lust för kreativitet. Efter ett samtal med min gestaltungshandledare fick jag lite orientering och bestämde mig för skissande som ett medel för idéutveckling. Det började så att jag gjorde några övningar med högstadiet elever under både bild-och slöjdlektionerna och försöka rikta fokus på skissandet. Jag krävde av dem att var och en gör en skiss som skulle föreställa en stol. Syftet var att se hur grundskoleelever använder sig av bilder för att presentera sina tankar och göra sig förstådda på andra sätt än i text. Jag ville framför allt att de utgick ifrån metaforen ”stol” med tanke att se skillnad i deras framställningsförmåga. Jag

---

¹⁴ Bradley Fiona (2000) *Surrealismen*, sid. 9

hade inga krav på form, storlek eller utseende av deras ritningar. Inte ens att tidsbegränsa dem i sitt utövande. Som resultat fick jag en stor variation av olika bilder, från enkla schematiska, tvådimensionella ritningar till mer avancerade tredimensionella framställningar med klara tecken på form (se bilaga 1).

Det var dags att bestämma en ny strategi för min gestaltning eftersom min handledare föreslog att jag själv skulle börja med liknande skisser som en utgångspunkt för vidare utveckling.

5.1 Ett letande utan styrsel

Blogg inlägg: Torsdagen den 17 november 2011, kl.13:43

Att skissa en stol....

Det var ungefär det vi kom på (samtal med handledare) efter att jag presenterade mina idéer och det jag tänkte undersöka i mitt arbete. Konstigt, hur idéer mognar och kommer till en nivå där de ursprungliga tankar får en annan dimension. Och det hände just under första mötet fast jag hade en övergripande föreställning om vad jag ska börja med men.....så är det när man kommer till korsvägen av olika strömningar och blir helt enkelt vänd till något annat. Det är en riktig utmaning och möjlighet att "förlösa" något som inte existerar än. Vi får se!

(<http://bengtsforsalija.blogspot.com/>)

5.2 I det kaotiska ickevetandet

Jag började skissa en stol, samma sak som eleverna gjorde fast med andra förutsättningar. Det var en uppgift utan några givna mått eller förebilder men ändå var det svårt att bli av med förhandsinställningen om saker och ting. Syftet var att börja med spontana ritningar som skulle leda mig vidare utan någon klar föreställning. "Skissandet är ett undersökande och syftar till att åstadkomma något mer än ett hantverk efter tidigare mallar".¹⁵ Jag ville hålla mig på periferin av det medvetna och på så sätt utesluta att fastna vid någon inlärdd bild (se bilaga 2). Det var stor fara att hamna i ett läge där inlärda bilder kommer fram. Som vuxen människa blev man påverkad av andra bilder eftersom vi lever i en bildkultur där andras bilder formar och påverkar vår uppfattning om världen. Min erfarenhet om andra bilder och former kan betraktas som både fördel och nackdel i mitt letande. Dels får de hjälpa till att man sammansätter en ritning som påminner om något jag redan sett, dels att just sådana förebilder förebygger uppkomst av mina egna visioner.

De första skisserna var gjorda med grova drag, ofta med upprepande linjer. De liknade framför allt en mer förvirrad konstruktion med intuitiva, meningslösa linjer vars dynamiska laddning tenderade att bli något nytt. Min tanke var att bekanta mig med möjligheter att avtäckta passande former ur ett kaotiskt myller av alla dessa linjer och på så sätt göra grunder för kommande idéer. I boken *Om formens problem*

---

¹⁵ Birgerstam, sid. 30

behandlar Kandinsky vikten av linje: ” Varje linje säger: ” Här är jag!” Den hävdar sin tillvaro, visar sitt talande ansikte – ”Lyssna! Lyssna på min hemlighet!”¹⁶ De första skisserna var ett letande efter något som skulle föreställa en stol med alla egenskaper som exempelvis fyra ben och sits. Stolens form eller den som jag kom på i början hade en tvådimensionell, schematisk utseende som gjorde att jag började tänka om liknelse med semiotiska tecken och en abstrakt form (se bilaga 3). Jag ville hålla mina skisser i ett tillstånd där möjliga ingrep och deformation skulle finna ny utväg.

Har man en inre bild redan i huvudet som någon slags ingivelse inför skissandet? Om det finns sådana föreställningar i huvudet blir det möjligt att överföra de i samma form på pappret? Mina föreställningar av dessa bilder var närvarande fast i en suddig form men inte så klara att de kunde överföras till verkligheten. ”Den inre bilden är inte en visuell bild i vanlig bemärkelse med fasta konturer. Den består troligen av just kroppsmotoriska linjer, ett rörelsemönster”.¹⁷

5.3 Växlande mellan det intuitiva och det rationella

Under skissande processen uppstår en ständig pendling mellan det intuitiva och det rationella inom människa. Mitt förhållningssätt var sådant att jag ville angripa problem från flera infallsvinklar trots att mina skisser verkade oförändrade i början. I Birgerstams bok om skissande står att: ”Det tycks inte gå att fånga både helheten och delarna samtidigt. Man måste byta fokus. Det handlar om övervägande där man upprepade gånger också rationellt medvetet går från helheten till delarna och delarna till helheten, tills allt passar ihop på ett tillfredställande sätt”.¹⁸

5.4 Något konkret

Jag gjorde flera olika skisser med samma tema utan att veta om jag skall fortsätta med det eller inte. Min gestaltningshandledare föreslog stol som något att bara börja med, någon slags objekt att utgå ifrån. Min skissande kunde fortsätta så i oändlighet med olika kombinationer men det som jag letade efter liknade någon slags embryon som skulle blomstra i en ny form. Jag kunde inte tillfredsställa mina behov med bara tvådimensionella ritningar fast skissande i vår perception inbegriper linjerad ritning som mest lämpligt för framställande av idéer.

5.5 Potens hos en skiss

Mina sista pappersskisser förorsakade att jag började tänka tredimensionellt. Det var den lilla embryo som existerade någonstans mellan linjerna och kom ut ur svärtan som ett frö. Redo att gå vidare och utveckla mina tankar utan något motstånd. Jag var redo att hamna i en annan dimension, ett annat perspektiv. ”Genom att kunna föreställa sig ett antal olika infallsvinklar och situationer – fantiserade och verkliga – kan skissaren gå utanför sitt omedelbara här och nu. Det allra viktigaste utbytet är sannolikt att skifta ett objektiverande utifrån-in-perspektiv till ett direktupplevande inifrån-ut-perspektiv. Detta tycks vara en av grunderna för inlevelsen och det

---

¹⁶ Kandinsky, sid.109

¹⁷ Birgerstam, sid. 45

¹⁸ Birgerstam, sid. 72

skapande skissandet”(Birgerstam, sid. 47). I denna bok hänvisar Birgerstam till en stor variation av infallsvinklar och positioner, viktiga för skaparens varseblivning.

5.6 Modellbyggandet

Ett nytt material ger alltid nya möjligheter till uttryck. Så var det också i mitt fall när jag bestämde mig att klippa plåt och göra tunna remsor (se bilaga 4). Syftet var att imitera linjer och göra något som skulle likna en konstruktion, en stolliknande modell. De grova och snabbgjorda modellerna ger skissaren oanade möjligheter till inspiration. Man kan uppleva rummet, mycket tydligare än man gör det på en plan yta som pappret är. Jag gjorde en konstruktion av plåt remsor med en labyrint liknande form där ändan och början var svårt att bestämma. Det var utformat så att jag bockade och böjde remsorna åt olika riktningar utan någon speciell plan. Syftet var att undersöka det som i form av mellanrummet existerar kring böjningar. Min konstruktion hade ingen funktion än att bara ge information och en riktig kick till vidare undersökningar. Det präglades av en massa absurda och ologiska lösningar men samtidigt var det något i de flätade remsor som utstrålade vitalitet och framträdande av något nytt (se bilaga 5).

5.7 Inne i formen

När man gör en modell som någon slags kontinuitet av föregående skisser då får man en annan insyn i form och andra egenskaper. Man får tillgång till dittills okända delar av objektet och ger ett helt annat perspektiv åt den som betraktar. Om modellbyggandet och dess betydelse för form och-rum uppfattning står följande: ”Fördelen är ju inte att göra ett föremål, utan det är för att den ska göras så pass stor, så man kan gå in i den, och lösa ett slags rumslig fråga” (Birgerstam sid. 48). Det som jag saknade i verkligheten var en stor konstruktion, så stor att jag skulle kunna tränga mig in (se bilaga 5). Hur gjorde jag?

För att slippa göra en gigantisk konstruktion som i mitt fall var omöjligt att utföra så gjorde jag tvärtom, jag minskade min figur som naturligtvis var ett foto och klistrade in i olika positioner i själva modellen. Det var ett sätt att förflytta mig i en mikrovärld som avspeglade en surrealistisk utflykt i en annan omgivning.¹⁹

Blogg inlägg: Söndagen den 4:e december 2011

”Ingivelse!

*Jag hamnade i en dittills okänd situation att nästan bottna till ett underjordiskt perspektiv som en betingelse till inspirationsinhämtning. Måste erkänna att det var ett spontant tänkande utan att censurera sig själv från möjliga upptäckter. Allt som kommer i denna stund kan vara nyttigt och användbart. Så tänkte jag! Det var en flykt från de konventionella sätten att tänka och utveckla sina idéer med hänsyn att redan befintliga bilder som någon annan hade gjort kunde påverka min mission”.*²⁰

5.8 Inkubation

---

¹⁹ <http://bengtsforsalija.blogspot.com/> torsdagen den 24:e november 2011

²⁰ <http://bengtsforsalija.blogspot.com/> Blogg inlägg: Söndagen den 4:e december 2011

Det var en ny värld! En underjordisk boende där man kunde göra utflykter och stanna ett tag. Och jag gjorde det! Stannade, fast i min fantasy, i transen. Jag gick upp och ner i själva konstruktionen i längtan att något skulle hända. Två möjliga utvägar fanns i fall att jag ville fortsätta. Den enda var att komma ut och fortsätta med föregående skisser och den andra att försöka hitta en alternativ lösning. Det var en inkubationstid, tiden från det man smittas till dess att sjukdomen i form av en idé mognar ut. Det var intressant att följa idéernas väg från en abstrakt innehåll till konkreta föremål och vidare till andra dimensioner. Idéerna uppkommer i form av positiva signaler och personifieras i något som går att röra och känna med möjligheter att gå vidare och bli osynligt igen. Som möjliga utvägar hittade jag en liten öppning i ändan av den gigantiska remsan (se bilaga 6).

5.9 Bakom porten

Portarna symboliserar ofta en plats där man går ut eller in under sitt letande. Känsla att vara utanför eller inifrån den lilla öppningen var inte samma. Min vilja att gå till slut resulterade med absurda fynden. Nej, jag var inte besviken! Tvärtom. Den röda linjen gjorde att jag hamnade i ett läge att börja fundera om min konstruktion igen (se bilaga 7).

Jag bestämde mig för den slutliga delen i min gestaltning att göra en modell fast i ett annat material. Trä! (se bilaga 8). Den konstruktion som jag slutningen hade gjort bestod av korta träbitar, sammansatta med rätt vinkel och en ostadig riktning. Det var spännande att se formens kontinuitet i en situation med bestämda, fyrkantiga trästavar vars utseende tyder på en ordning som utesluter möjliga deformationer. Min konstruktion kan användas som ett exempel inom slöjdundervisning med de tekniska färdigheter men också som en tanke modell och en slags illustration som föreställer idéernas tankegångar med synliga tecken på möjliga absurda lösningar.

Inspirations källor

I arbetet med konstruktionen var jag lite påverkad av andra konstnärer och deras verk. Det var framför allt Vladimir Tatlin och Paul Klee. Tatlins konstruktioner gjorde en betydelsefull insats i avantgardistiska konstströmningar i det efterrevolutionära Ryssland. Hans modell av den Tredje internationalens monument var en viktig inspirationskälla för mitt arbete. En annan konstnär som gjorde stort prägel när det gäller bearbetning av skisser och linjer är Paul Klee. Hans bilder finner jag som mycket viktiga för min uppfattning av skisser och linjer. Det var just Klee och hans bilder som indirekt påverkade utseende och form av min konstruktion. Min konstruktion väntar på nya utmaningar som kan komma under processen. Den är öppen för en kontinuerlig uppbyggnad. Jag vet inte om jag har lyckats att förklara skissandets betydelse och denna väg man måste gå genom i letandet efter visualiseringen av sina idéer. Men jag har försökt att följa mina tankar och med hjälp av andras erfarenheter tydliggöra de viktiga momenten i kreativa skapandet. Uppföljning av dessa idéer kan främja kreativitet och bidra till skolverksamheten, särskilt med elevernas skapande förmåga.

Paul
"Labyrint"
Klee " Saga
Nilen"

Hämtad från:

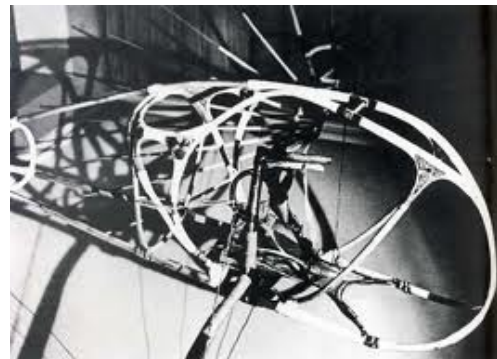
Klee
Paul
om

<http://www.google.com/search?q=paul+klee>

Tatlin
"Monument för den Tredje Internationalen"

Hämtad från: <http://www.google.com/search?q=tatlin>

Tatlin "Konstruktion"

6. Sammanfattning

I mitt arbete försökte jag fördjupa mig i själva problematiken kring skissandet genom att välja klassiska skissmetoder men också andra tillvägagångsätt och utgå från linjerade ritningar. Jag har konstnärligt undersökt och gestaltat förlopp av idéer och dess förverkligande i olika material och form. I början var det lite svårt att bestämma min strategi och ta första steg. Jag har provat mig fram i olika skisstekniker i ett försök att hitta rätt uttrycksform för min gestaltning. Från början var jag inställd på att min gestaltning skulle resultera i en kort animation med alla föränderliga effekter som animerad film erbjuder, men ett flöde av andra idéer som inträffade spontant gjorde att jag bestämde mig för modellbyggandet. Jag ville framför allt på ett illustrativt sätt framställa mina tankegångar som lättillgängliga och begripliga även för de som inte var närvarande i aktiviteten. Det är särskilt riktat mot skolelever som inte har någon klar föreställning om vad idéprocessen kan leda till. I inledningen har jag skrivit om skissens betydelse inom de kreativa ämnena och dess tillämpning som ett viktigt verktyg i sökandet.²¹ Vikten av att angripa ett vitt papper och lämna ett synligt spår anses som avgörande för skissandet. Elevernas behov av skisser är inte så utvecklat som vi vuxna ibland förväntar oss. I detta sammanhang dyker Vygotskijs teori om att barnens skapande fantasy är beroende av erfarenheten upp.²² Barnets (elevernas) erfarenhet är föränderligt under barndomen och behöver lagras och samlas för eventuella kreativa tillämpningar. De olika erfarenheter som människor har och bär inom sig kommer ut i form av både medvetna och omedvetna bilder. Begrepp ”inlärdd bild” har just med vår erfarenhet att göra. I Birgerstams bok behandlas begreppet inlärdd bild som någon slags förebild där inspirationskällan är andras bilder. Bilder som dyker upp medvetet eller omedvetet, som kan ligga till grund för skissarens arbetsgång. ”Andras bilder får en själv att inspireras till att göra något, eftersom man känner igen någonting som man delar.”²³ De skisserna som eleverna hade gjort visar en stor variation av olikheter och säkert en stor närvaro av inlärda bilder. Elevernas skapande förmåga kan betraktas från olika vinklar vilket inbegriper begåvning att inta och reflektera bilder och sätta dem i något sammanhang.

I min vidare arbetsprocessen ville jag utveckla mina skisser på så att jag kan frambringa mångdimensionella uttryck och pröva andra material. Att det blev modell förklarar jag som något som efter sin karaktär erbjuder mycket mer informationer till intryck och tolkning. En lärar erfarenhet under själva modellbyggandet var att uppleva rummet genom direkt vistelse i objektet vilket jag naturligtvis gjorde genom fotomontage. Tack vare fotomontaget gick jag in i en virtuell värld där min gestaltning fick en annan dimension. Det var viktigt att inse skillnad mellan betraktande av en konstruktion utifrån och att vara inne i kärnan och uppleva en dittills okänd värld. Anledning till varför jag använde mig av träd som material med just sådan form kan tolkas på flera olika sätt. Något som jag ville påpeka med min konstruktion är framför allt en rörelse som kontinuerligt fortsätter och går vidare. Om man följer formens kontinuitet hamnar man slutligen till en förgrening med olika utvägar. Jag finner likheter mellan min gestaltungsprocess och surrealismen som konstuttryck som en visuell lek vilket överstiger gränser av det konventionella. Min idé var att använda surrealism som en plattform, behändig för tolkning av min gestaltning. Har jag lyckats med mitt arbete och har jag uppnått det som jag var ute överhuvudtaget? Kanske! Syftet var att föreställa en metamorfos av mina idéer genom skissandet men också att bepröva olika material och metoder på ett begripligt sätt. Jag

---

²¹ Lgr 11

²² Vygotskij *Fantasi och kreativitet i barndomen*

²³ Birgerstam, *Skapande handling*, sid 37.

anser att mitt sätt att arbeta och förhålla sig till saker och ting kan vara lärorikt för skolelever och samtidigt ett bra exempel när det gäller utveckling av sina egna idéer.

7. Litteraturförteckning

Birgerstam, Pirjo (2000) *Skapande handling-om idéernas födelse*. Lund. Studentlitteratur

Bradley, Fiona (2000) *Surrealismen*. Förlaget Sören Fogtdal

Cornell, Dunér, Millroth, Nordström och Roth-Lindberg (2006) *Bildanalys*. Värnamo. Gidlunds Bokförlag

D'Alleva, Anne (2005) *Methods & Theories of Art History*. London. Laurence King Publishing

Gilje, Nils och Grimen, Harald (2007) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg. Bokförlaget Daidalos AB

Kandinski, Vassily (1995) *Om formens problem*. Polyfem Förlag

Nordström, Z Gert (2003) *Medier, semiotik, estetik-begrepp, metoder och kritiska texter*. Jönköping University Press

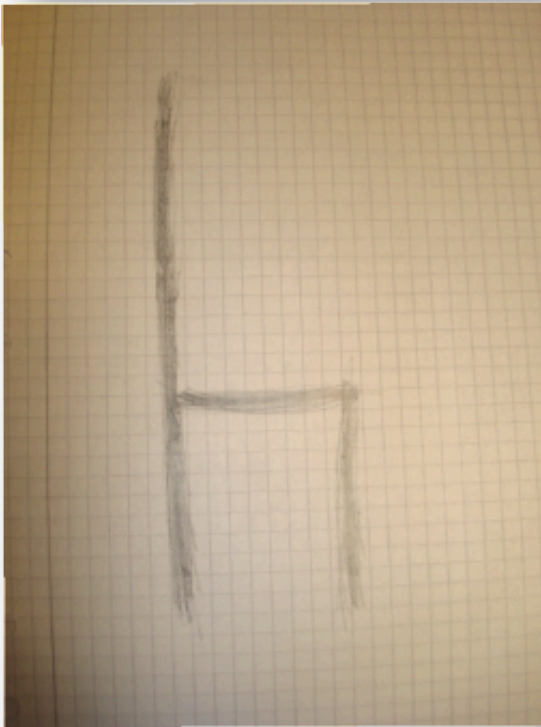
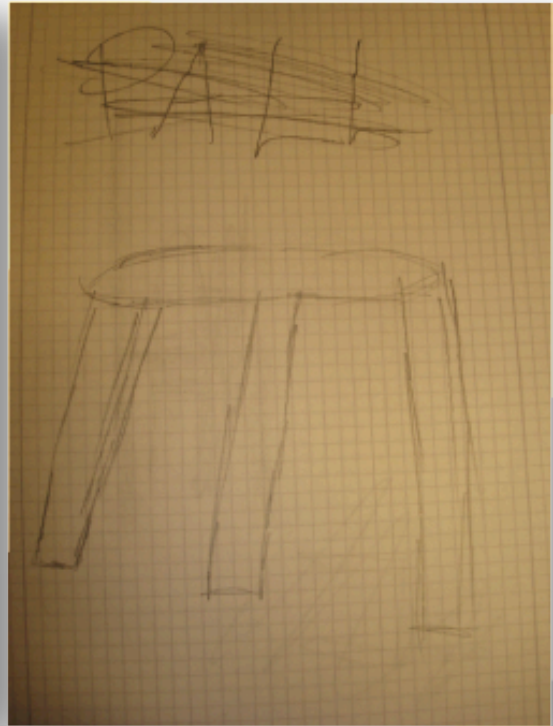
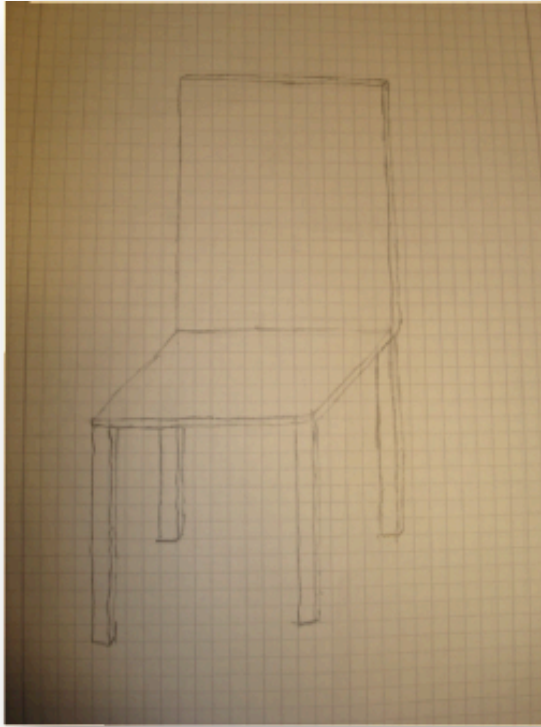
Vygotskij, Lev (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg. Bokförlaget Daidalos AB

Elektroniska källor

Examensblogg: <http://bengtsforsalija.blogspot.com/>

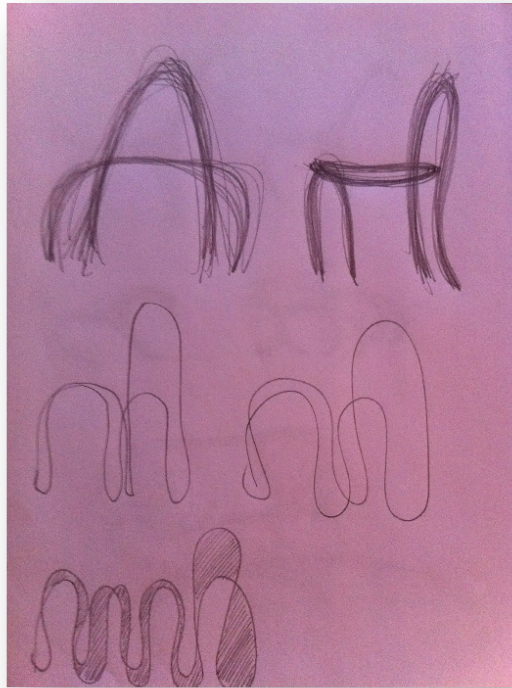
Nationalencyklopedin: NE <http://www.ne.se>

Hämtad den 23. Jan. kl. 22.23

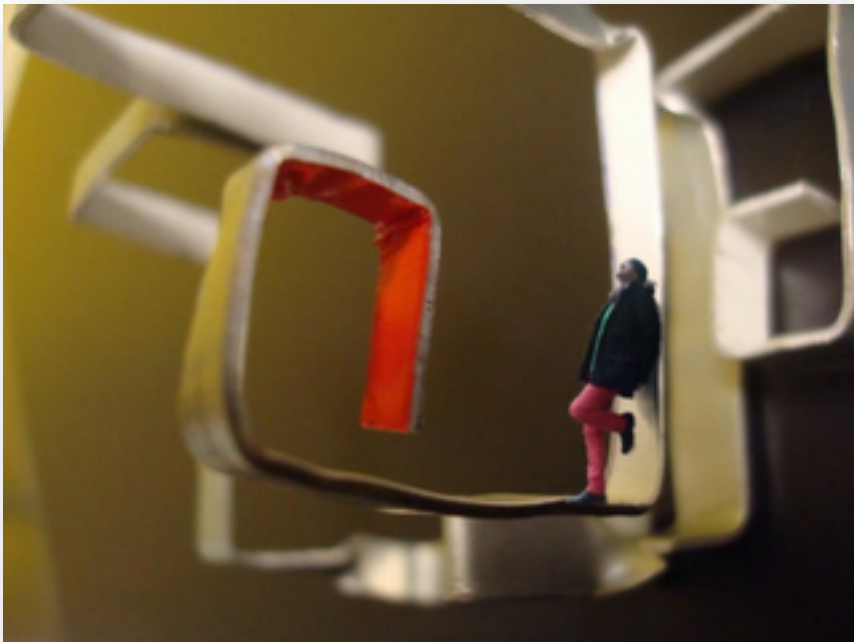
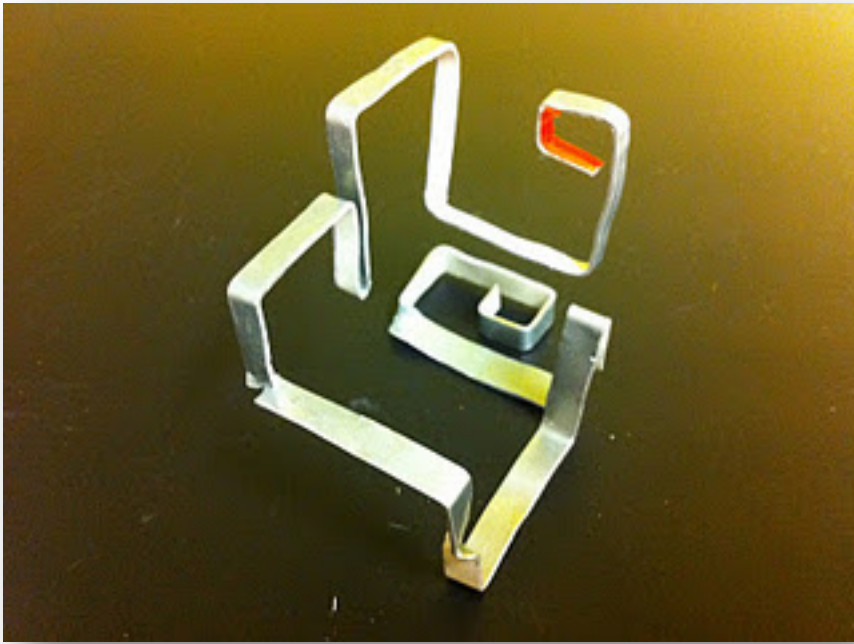
Bilaga 1

Elevernas skisser, årskurs 7 och 8

Bilaga 2 och 3

<http://bengtsforsalija.blogspot.com/>

Bilaga 4 och 5

<http://bengtsforsalija.blogspot.com/>

Bilaga 6

Bilaga 7

Bilaga 8

<http://bengtsforsalija.blogspot.com/>

